

A nyolcvanas évek Ceausescu féle elvgörény diktatúrájában ismertem meg – feleségestől, aki nála minimum húsz évvel fiatalabb. Akkoriban történt, amikor - többek között - hermetikusan zárkózott el a román diktatúra a gulyásnak fűszerezett kommunista magyar kondértól.

Gondolataink részére, mi erdélyiek, örökké, ha mégis tehattük, nagyokat merítettünk arról a számunkra korlátozott széles terítékről, amit a kultúra, részben politika tálalt. A baj csak az volt, akkoriban, a határ számomra átléphetetlen, ugyanis sógoroméek kiszöktek Romániából. Útleveleinket - a hatóságok - előttünk tépték szét...

A szóban forgó nyugdíjas barátom és felesége maradt kapocsként hozzátartozóink között. Köztudott, a takarékláng alatt élmezett Romániában, szinte alig tudtunk ennivalóhoz jutni, de ők segítettek rajtunk. Nem csak étellemmel, elmés ellenzéki írásokkal. Politikailag, azonos nézeteket vallottunk.

1989 nyara. Csengetnek. Barátaink jöttek. Persze, a határon kikérdezték, hova mennek? Nem adták meg címünket, emlékezetem szerint, a Nagyvárad melletti Félix fürdőt említették. Be kell

vallanom, másoktól hallottuk, volt rá eset, amikor követték az ide érkező vendéget. Szerencsénkre, őket senki. A Trabant pótkerekébe rejtve hozták *I.M. Pacepa* könyvét a *Vörös horizontok*

at (Egy román kémfőnök vallomása). Ők még erre is képesek voltak! Pedig, akkor történt, amikor a légy zümmögésére is odafigyeltek. Erre, volt számtalan példa, hogy sokszor, a kirügyszavak is befelé hervadtak... Nem akartam hinni a szememnek, amikor a pótkerékből előkerült ez a könyv. Már korábban a Szabad Európa Rádióból értesültünk, megjelent magyar fordításban is...

Nem voltam kíváncsi a hozott finom ételekre, nem érdekelt szinte semmi, csak a könyv, és Pacepa mondandója a diktátorról. Ha jól emlékszem, egy könyvet sem olvastam ilyen gyorsan és hatalmas kíváncsisággal, mint ezt. Az egykori kémfőnök, a nagy nyilvánosság számára, ebben rajzolta meg a ceausescui diktatúra teljes keresztmetszetét... Írásának apró elemei átérték az egész kommunista kapcsolatrendszert. Szálai szervesen kötődtek az arab világhoz, sőt Amerikához is. Jegyet vettünk 1989 szeptemberére, a tengerpartra. Oda is magammal vittem ezt a könyvet még-egyszeri olvasásra, hisz' annyira érdekes volt számomra. Feleségem, megérkezésünk után, amikor meglátta, hogy magammal hoztam, csak hüledezett. Nagyfokú felelőtlenséggel vádolt!

Nem sokkal, mindkét országban óriási reményekkel eljött a rendszerváltás... Barátaink, a fordulat után, már egyre kevesebbszer jöttek. Mi voltunk azok, akik mozgékonyabban rándulgattunk Budapestre. Ittuk a szabadságot, annak ellenére, hogy hosszú sorok álltak a határon, fel tudtam keresni nagy álmom helyeit, az elszakított trianoni területeken élő magyarjainkat. Micsoda élmény volt, a különböző államokbeli portyázás. Beszélgettem velük.

Barátom és felesége lassan elmaradtak. Szeretjük, vonzódásuk a bajban, sokszor erőteljesebb volt sok rokonénál. A betegség kegyetlen nagyúr. Útjaink lassan elváltak, azért néha-néha találkoztunk...

Pár évvel ezelőtt, karácsonyi telefonhívásunkra elmondta helyzetét, betegsége elleni küzdelmét. Levélben is értesített minderről, főleg ami beárnyalja 89 esztendő életét... Kiválóan, frissen gondolkodik, ír a mai magyarországi nehéz viszonyokról, jól elemez. Íme:

„(...) Mindent türelmesen elviselek, csak azt nem tudom lenyelni, hogy hová jutott szegény hazám? A sok, piszkos hazaáruló, gazdaságot elfecsérlő, privatizáló gazember komcsi, tönkretette az emberek életét, egészségét idegi állapotát. Sajnos, a magyar emberek nagy része eltompult érzéketlen, s nem tiltakozik kellőképpen a sok megalázó hazugság miatt.

Én, mint az 56-os sebesült – Andrassy út rabja, tisztí rangom elvétele, lefokozás szenvedője, nem tudok sajnos mást tenni, csak a Himnusz elhangzásakor könnyes szemmel emlékezni és kérni: Isten áldd meg a magyart!

Boldogabb újesztendőt, sok szeretettel: Feri"

A sors milyen érdekes. Az említett Vörös horizontokat, 89 fordulata után, az akkori nagyvárad *„Fáklya” napilap* azonnal közölni kezdte. Sorozatban, abból a könyvből, amit barátaink – pótkerékbe vulkanizálva – csempészték a román kommunista diktatúrába. Ezt hívják vakmerő teljesítménynek. Esetleg még van, aki a Vörös horizontok sorozatra emlékezik... Milyen boldogok is voltunk a rendszerváltás hajnalán. Hát nem? Reményeinket – Kelet-Európában - sokan lehűtötték.

Budapesti idős barátunk, pár éve meghalt. Emlékét, merészségét szívemben őrzöm.

Szerző: *Márton István*